

БОБИ ДЖОУНС КЕЛТСКО ВЪЗРАЖДАНЕ

Превод от английски: Людмила Колечкова, 2002

chitanka.info

Да наблюдаваш Лондон отстрани се оказва доста занимателно начинание. Ако мръднете само на няколко мили на запад от старата имперска столица, и веднага ще забележите колко сюрреалистична става тя...

Чета последния брой на *Сънди Таймс* и научавам, че в невинното телевизионно сериалче „Инспектор Морс“, спътникът и приятел на главния герой, някой си сержант Луис, бил замислен от автора като уелсец. Ала продуцентите моментално му наредили да го трансформира в цивилизован англичанин. Не е безсмислица. Друг пример — когато авторите на успешния драматичен сериал „Брамуел“ създали герой уелсец, отново били поставени на място. Но мен — като един прилежен наблюдател на Лондонския живот — ме смущава това, че репортерите се правят на изненадани от подобни скандално пикантни истории.

А така си вървят нещата вече четири и половина столетия. Ако хвърлите поглед на „Таймс“ от 8 септември 1866 г., ще се натъкнете на следното: „Уелският език е проклятието на Уелс. Почти тоталната му разпространеност и незнанието на английски са държали в изолация и продължават до ден-днешен да държат уелския народ настрана от цивилизацията, от възхода и материалния просперитет на техните английски съседи...“ И ако решите да прочетете абзаца докрай, ще се почудите защо е цялата тази врява, нима е възможно един „полуварварски език“ да представлява такава заплаха, след като „уелският е един мъртъв език“.

Може да съберете цяла колекция от подобни бисери. В крайна сметка те са резултат от онзи велик Закон за Съюза (1536) между Англия и Уелс, който повелява „употребата на всякакви застрашителни практики“ в това число уелският език, да бъдат „прочистени“ и „премахнати“.

Ала доста често, когато лондончани се перчат из Европа, им се случва да се сблъскат с нещо необичайно за тях. В Испания, или в онова, което би трябвало да бъде Испания, това е Каталония; във Франция, или в онова, което би трябвало да бъде Франция, те се сблъскват с Бретан. Има стотици такива скрити явления. Навсякъде. Светът е много по-разнообразен, отколкото лондончани са си

представяли. И тогава те моментално хващат първия влак обратно за имперската си столица.

Уелската литература се оказва един вид подмолно явление. Заедно с ирландската, уелската литература е може би най-старата жива литература в Европа с непрекъсваща традиция от VI век насам. Тя дори е достигала невероятни висини с прозата Мабиногион и с легендите за Артур, или пък с удивителната поезия на Дафид ап Гуилим от XIV век, или с мистичните стихове от осемнайсетото столетие. Но през цялото време е била подривна и несговорлива.

Наистина, от самото начало на дефанзивната уелска поезия от VI век при Талиесин, и после през забележително епическо творчество на Анерин в ранния VII век и дългата патриотична поема „Армес Придаин“ в IX век, пък и от там нататък с патриотичните протести в XIII и XV векове, та чак до днешни дни, поезията е била неудачно подривна. А езикът естествено е бил загиващ. Трудно е да се мисли за език, който толкова често е смятан за мъртъв.

Такива литературни отклонения не трябва да се вземат на сериозно от хора, които вярват в еднаквостта, в униформеността. Никой не трябва да позволява един свят, който толерира подмолна дейност. Може би не бива да се споменава в смесена компания.

И въпреки всичко, същата тази литература е толкова безгранично нормална. Не ще и дума, това е част от подривността. Любовни стихове, размишления, величаене на благородството, стихове за природата, цялото това творчество е създавано на ръба на пропаст. Поетите оцеляха, вкопчени застрашително за едничката си опора — за последната туфа тревички, която с неимоверно упорство поддържаше езика и литературата живи и процъфтяващи, в едно вълнуващо, макар и вироглаво процъфтяване.

А всъщност би трябвало да загиват, да загиват и загиват. А те оцеляват. Все още. Отблъскващи създания, които се появяват на най-необичайни места.

Да вземем Менна Елфин например. На пръв поглед — знакова феминистка, обикновен радикал, който тръби за гражданските права през 1960-те и за други справедливи каузи. Ала няма да ви трябва много време да осъзнаете, че Менна Елфин прави нещо много-много повече.

Да вземем Иван Люид. Той е страхотно податлив към чуждите модни влияния. Прекомерно си пада по супермаркети, и Гинсбърг втора ръка. Външните проявления на модернизма го очароват. Но ако забършете повърхността, ще видите всъщност какви дълбоки процеси кипят в него.

Всичко това е дълбока, откровена подмолност. Подмолност, която приема чудати очертания и оформя една застрашена древна цивилизация в самата сърцевина на ядрена експлозия. Цивилизацията в днешно време се освободи от някои от своите фолклорни танци, необикновени песни, религиозни доктрини, но не от всички. И някак тези неща не само оцеляват, но и в една градска среда, на телевизионния екран, в следващото хилядолетие, те не само отстояват и бранят една култура. Те обясняват нейните характеристики, нейното развитие и процъфтяване, напук на всичкия здрав разум.

Обяснението най-вероятно трябва да потърсим в едно изключително необичайно явление.

В 1976 г. се случи нещо безпрецедентно. Създаде се Общество от около 1000 души сред върхушката на уелските културни среди, което се посвети на възраждането на нещо, просъществувало цели 1000 години — това е древната и изумително сложна метрика на уелския стих, и особено във вида й, развит през 13-тото столетие. Ще възразите — това не е чак толкова необичайно. Може би, но три четвърти от членовете на новото общество бяха млади хора, десетки от тях току-що измъкнали се от затвора за езикова дейност.

Най-ярката звезда в галактиката от таланти бе дваисет и осем годишният Алан Люид, заобиколен от сияйна група индивидуални дарования, но силно ангажирани с общността като Джералд Лойд Ауен

и Дик Джоунс. Тези млади хора си провеждаха поетически състезания, които години наред вече вървят като най-популярното шоу по националното радио. Те издават и месечно списание, второто най-търсено литературно издание в Обединеното Кралство, въпреки уж силното присъствие на английския език. А англичаните и хабер си нямат от него. Сякаш в метричната система, която тези творци използват, има енергия, има сила, която не позволява творчеството да загине. Силата на нещо непокоримо.

Какво е това нещо?

Това е характерната метрика, която влива енергия в стиха. Мнозина от поетите никога не ползват друга „техника“, освен прочутата уелска *synghanedd*, или хармония, както някои я наричат. Тази техника е нещо много повече от конвенционалната алитерация, която свързваме с единството на повторението. Принципът, залегнал в *synghanedd*, е разнообразие в единството, като двете — или три — части се организират от основното ударение. Съществуват четири основни типа *synghanedd*, както ги познава древната уелска традиция. Някои са като далечно отекващо ехо. В други, тричастни, първите две се римуват просто, вторите две хармонират по приетия образец около ударението.

Най-простият, но най-слабо използван тип е, рима в цезурата при предпоследната сричка на последната дума.

Всичко това може би звучи неясно, неразбираемо. Наистина, *synghanedd* е най-сложната метрична форма, най-трудната на света, макар че отличните уелски поети си служат с нея спонтанно, с лекота сякаш свалят шапка. Богатството на тази традиция е, освен че дава изключително сладкогласен, мелодичен звуков модел с грамаден заряд (от който са заимствали леко Джералд Манли Хопкинс и Дилан Томас), тя свързва уелските поети вътрешно с едно живо наследство. Тя е проява, изказ на историята в съвремението, тя е войнстващо оцеляване, символ на възраждането, присъствие на една древна муза, провокираща съвременните понятия като компютри и сателити.

Келтските литератури, поради състоянието им на несекваща криза, са почти маниакално чувствителни към присъствието на миналото в настоящето. Поетите несъзнателно и безпрепятствено влизат и излизат от историята. Да бъдеш келт, не означава да припкаш из полята в друидически костюми, както си представят чужденците, да бъдеш келт означава да живееш опасно.

Възроденият интерес към *synghanedd* се съпровожда от възроден респект и признание на онова, което определени модни кръгове подигравателно наричат „органичната общност“. Натискът и влиянията, идещи въвн от Уелс, невинаги са с отрицателни последици. Те внасят тематична оригиналност и загриженост към социалната и културна сложност и обърканост, независимо от темите, които занимават големите литератури.

Те също внесоха страст и сериозност, които неизбежно се сливат при криза. От келтска гледна точка, в Световната литература съществува ясно разделение. От една страна — при „големите“ сили, в уверените и стабилни култури, литературата е уютна(приятна). От друга страна — в третия свят, и доскоро в Източна Европа при поети като Милош, Роцевич, Херберт, Холан, поети от Израел и арабските страни, съществува литература на дискомфорт, и тя информира за нормалните процеси. Тъкмо към последната група принадлежи келтската литература. Но да бъдеш келт означава да си нормален до невъзможност в едно анормално обкръжение. А това има своето значение за всички.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.